

દુઃખોનું પોટલું

એક વખત એક માણસ પોતાનાં દુઃખોથી અતિશય કટળી ગયો. રાત-દિવસની મગજમાર્દી, પત્ની સાથે અણબનાવ, છોકરાંવની નિશાળ, ટ્યૂશન, પરીક્ષાઓ, એમને કયાં ગોઠવવાં એની માથાકૂટ, ધંધામાં ચડતી-પડતી, વૃદ્ધ માતા-પિતાની માંદગી અને એવા તો બીજા અનેક પ્રશ્નો અને જવાબદારીઓનું પોટલું ખભા પર ઉપાડીને ચાલતાં એ બિલકુલ ત્રાસી ગયો હતો. એને જિંદગીમાં ચારે તરફ ફક્ત અંધારું જ અંધારું દેખાતું હતું. ટૂંકમાં, આટલો બધો બોજો ઉપાડીને એ ગળે આવી ગયો હતો. એટલે એણે જિંદગી ટૂંકવી દેવાનું નક્કી કરી નાખ્યું. આપદ્યાત કરવાના ઠિરાદાથી એક વખત ઘરે કોઈ નહોતું ત્યારે મોકો જોઈ એણે ઘેનની ગોળીઓ ગળી લીધી. હવે મરવા માટે જેટલી ગોળીઓની જરૂર પડે તેનાથી ડેઝ થોડો ઓછો રહી ગયો હશે એટલે એ માત્ર ઊંડી ઊંઘમાં સરકી ગયો.

અચાનક એને લાગ્યું કે એની આજુબાજુ જાણે દિવ્ય પ્રકાશ ફેલાઈ ગયો છે. જે તરફથી એ અદ્ભુત પ્રકાશ આવતો હતો એ બાજુ એણે નજર કરી. જોયું તો પરમ કૃપાળું પરમાત્મા અતિ તેજસ્વી ચહેરા સાથે મંદ મંદ હાસ્ય વેરતાં ઊભા હતા. જેવી બંનેની આંખો મળી કે તરત જ એ બોલ્યા, ‘દીકરા! મારા વહાલા સંતાન! હું બોલાવું તે પહેલાં મારી પાસે આવવાની ઉતાવળ તને શા માટે થઈ આવી છે?’

‘હે પ્રભુ! મને માફ કરજો. હું તમારી પાસે આવવાની ઉતાવળ કરું છું તેના માટે ક્ષમા કરજો. પરંતુ જિંદગીનું એક પણ પગલું આગળ માંડી શકવાની તેવઢ હવે મારામાં રહી નથી. મારી જવાબદારીઓ અને ચિંતાઓ અને દુઃખોનું આ પોટલું તમે જોયું? હવે એનો ભાર વેંઢવાની શક્તિ કે હિમત એ બેમાંથી એકેય મારામાં રહ્યાં નથી. એટલે હું મારી જિંદગી પૂરી કરી દેવા માંગ્યું છું.’ પોતાના ખભા પરના મોટા પોટલા સામે આંગળી ચીંધી એણે ભગવાનને કહ્યું.

‘પણ મેં તો તમને સૌને તમારી બધી જ ચિંતાઓ મને સોંપી દેવાનું કર્યું જ છે. તું પણ તારી ચિંતાઓ મને સોંપીને હળવો કેમ નથી થઈ જતો?’ ભગવાન હસ્યા.

‘પણ ભગવાન! તમે મને જ શું કામ સૌથી ભારે પોટલું આપ્યું છે? મેં તો મારા પોટલા જેટલો ભાર ક્યારેય કોઈના ખલે જોયો નથી!’ રડમસ અવાજે એ માણસે ફરિયાદ કરી.

‘આ દીકરો! આ દુનિયામાં દરેક દરેક વ્યક્તિને મેં કંઈક ને કંઈક બોજો ઉપાડે આપેલ જ છે. અને એ ફરજિયાત છે. જો! અહીંયાં તારા ઘણા આડોશી-પાડોશીઓનું પોટલાં પડ્યાં છે. તને એવું લાગતું હોય કે તારું પોટલું જ મેં સૌથી ભારે આધું કે તો તું એના બદલે આમાંથી બીજું લઈ શકે છે. બોલ એવી અદલા-બદલી કરવું છે?’ માર્મિક હસતાં ભગવાને કહ્યું.

નવાઈના ભાવો સાથે પેલા માણસે ભગવાનનાં ચરણ પાસે પડેલાં પોટલાંઓ તરફ નજર નાંખી. બધાં જ પોટલાંઓનું કદ પોતાનાં પોટલા જેટલું જ હતું. પણ દરેક પોટલા પર એક નામ લખાયેલું હતું. જે વ્યક્તિનું પોટલું હોય તેનું નામ-સરનામું એ પોટલા પર લખાયેલું હતું. સૌથી આગળ પડેલા પોટલા પરનું નામ એજો વાંચ્યું. એના પોતાના જ ઘરની બાજુમાં રહેતી એક અતિ સુંદર અને ખૂબ જ સુખી દેખાતી એક પૈસાદાર સ્ત્રીનું નામ એના પર લખેલું હતું. એ સ્ત્રીનો પતિ ખૂબજ મોટો ઉદ્યોગપતિ હતો. એના ઘરમાં સમૃદ્ધિની તો રેલંછેલ રહેતી. ઘરની દરેક વ્યક્તિ માટે એ લોકો અલગ કાર જ વાપરતાં અને એ પણ પાછી ઠંઘોર્ઝ! એ સ્ત્રીની દીકરીઓ મોંઘાંદાટ પોશાકો અને અત્યાધુનિક ઘરેણાં જ પહેરતી. કોલેજમાં ભજતો એનો દીકરો દર મહિને એની કાર બદલાવતો. ઉનાળાની ગરમીનો એક મહિનો એ સ્ત્રી અને એનું કુટુંબ સ્વિટ્રોળ્ટેન્ડમાં જ વિતાવતાં. આ સ્ત્રીનું પોટલું લેવાનો પેલા માણસને વિચાર આપ્યો. એજો પોતાનું પોટલું બાજુમાં મૂકીને એ સ્ત્રીનું પોટલું ઉપાડ્યું. પણ જેવું એવું એ પોટલાને ઊંચું કર્યું કે એને ખૂબ નવાઈ લાગી. એ સ્ત્રીનું પોટલું હળવું હોવાં બદલે એના પોતાના પોટલા કરતાં બમણું ભારે હતું. માંડમાંડ એજો એ પાછું મૂક્યું પછી ભગવાન સામે જોઈને પૂછ્યું, ‘ભગવાન! આટાટલી સુખસાધબીમાં રહેતી રૂસ્તીનું પોટલું તો પીછાં જેવું હળવું હોવું જોઈએ, તેના બદલે એ આટલું બધું ભાડેમ? મને આ સમજાયું નહીં!’

‘ન સમજાયું હોય તો તું જાતે જ એ ખોલીને જોઈ લેને!’ એ જ માર્મિક સ્થિત સ ભગવાને કહ્યું.

પેલા માણસે પોટલું ખોલ્યું. બહારથી ખૂબ જ સુખી અને અતિ વૈભવશાળી જ જીવતી એ સ્ત્રીના પોટલામાં રાતાદિવસ એને હેરાન કરતી અને એનો જીવ લેવા જંખતી એની કર્કશા સાસુ દેખાઈ. એ સ્ત્રીનો પતિ દારુદિયો હતો. એ ધંધાના દેશવિદેશમાં રખડતો રહેતો અને અત્યંત વ્યલિચારી જીવન જીવતો હતો. એના ક ભયંકર રોગો પણ એને ઘેરી વળ્યા હતા. પેલી સ્ત્રીને પણ એ બધા રોગોનો લાગી ચૂક્યો હતો. પતિ-પત્ની બંને ગુપ્ત રીતે લાખો રૂપિયા એ રોગની સારવ ખરચતાં હતાં. એનો દીકરો એક દાણચોર સાથે સંબંધ ધરાવતો હતો. એની દીક

માથા પર એણે પાટો જોયો. એ બિચારી મગજના કેન્સરથી પીડતી હતી... બસ! એણે જડપથી પોટલું બંધ કરી દીધું. એ આગળ જોઈ ન શક્યો. એનાથી બોલાઈ જવાયું, 'ભગવાન! બહારથી અત્યંત શ્રીમંત અને ખૂબ સુખી લાગતી સ્ત્રીનું જવન આટલી બધી યાતનાઓથી ભરેલું છે? હું કલ્પના પણ નથી કરી શકતો!'

ભગવાન હસી પડ્યા, કહ્યું, 'મેં તને કહ્યું ને! દરેકની માથે પોટલું હોવું ફરજિયાત હોય છે. છતાં બીજાનું પોટલું તમને હળવું જ લાગે છે, કારણ કે એ તમારા ખભા પર નથી હોતું: હજુ પણ તારે બીજા કોઈનું પોટલું જોઈને એ લેવું હોય તો તને છુદ્દી છે!'.

એ માણસ જેને જેને સુખી અને ખુશકિસ્મત માનતો હતો એમનાં નામ જોઈ જોઈને એણે પોટલાં ખોલી જોયાં. પણ નવાઈ પમાડે એવી વાત એ બની કે એ દરેક વ્યક્તિનું પોટલું એને વધારે ભારે અને પોતાથી અનેક ગણી વધારે વિટેબણાઓથી ભરેલું દેખાયું. એક એક કરીને ઘણાં બધાં પોટલાં એ ફણોસતો રહ્યો અને એ વખતે મંદ મંદ હાસ્ય વેરતા ભગવાન એકદમ શાંતિથી ઊભા હતા.

ખાસ્સી વાર પછી અચાનક જ એણે પોટલાં ફણોસવાનું બંધ કરીને હળવાશ સાથે કહ્યું, 'પ્રલુ! મને મારું જ પોટલું આપી દો. લાગે છે કે એ જ આ બધામાં સૌથી હળવું છે!'

'એવું છે? તો પછી તને જિંદગી ટૂંકાવી નાંખવી પડે એટલો બધો ભાર શોનો લાગે છે? જોઈએ તો ખરા કે એમાં શું ભરેલું છે? તારું પોટલું ખોલ જોઉં!' ભગવાને કહ્યું.

એ માણસે પોતાનું પોટલું ખોલ્યું. અંદર સોનાની ઢારો હતી, પૈસાની થપ્પીઓની થપ્પીઓ હતી અને બીજા સાવ નાનકડા કહી શકાય તેવા પ્રશ્નોરૂપી પથ્થરો હતા!

'દીકરા!' અત્યંત માયાળુ અવાજે ભગવાને કહ્યું, 'વરસોથી તું આ સોનાની ઢારો લઈને ફરતો હતો અને આ પૈસાની થપ્પીઓ ભેગી કર્યે જતો હતો, તોપણ તારે વારો તો આપધાત કરવાનો જ આવ્યો ને? તો પછી એ સોનાની ઢારો કે પૈસાની થપ્પીઓ કામની શું છે? કોઈ લઈ જશે કે ખર્ચાઈ જશે એની બીકમાં તે એનું વજન કેટલું વધારી દીધું છે? હવે તું દુનિયામાં પાછો જા, અને આ પૈસા મારાં એવાં સંતાનોમાં વહેંચી દે કે જેને જિંદગીએ કંઈ જ નથી આપ્યું. જેઓ ભૂખે મરી રથાં છે. હું તને ખાતરી આપું છું કે એમનો આનંદ જોઈને તારા આત્માને જે સુખ અને શાતા મળશે એ આ દોલતથી તને કયારેય નહીં મળ્યાં હોય. ઉપરાંત એ બધું આપવાથી તારા

ખમા પરનાં પોટલાનું વજન પણ ઘટતું જશે! અને હા! આ નાના નાના ઘારદાર પથરો શેના ભેગા કર્યા છે બતાવ જોઉં!

પેલા માણસને ઘણી શરમ આવી. નીચું જોઈને એ બોલ્યો, 'પ્રભુ! એ મારાં અભિમાન, સ્વાર્થ, પાપ અને દ્રેષ્ણનાં પથરો છે. જેની ધારથી મેં હંમેશા બીજાને ઈજા પહોંચાડવાનું કામ કર્યું છે.'

ભગવાન હસી પડ્યા. પછી બોલ્યા, 'કંઈ વાંધો નહીં બેટા! તું તારે નિરાંતે દુનિયામાં પાછો જા. પણ એ આ નાના પથરો મને આપી દે. આજથી હું એ બધું તારી પાસેથી લઈ લઉં છું!' કહી કરુણાના અવતાર પરમાત્માએ એનાં પાપ, રાગ-દ્રેષ્ણ તેમજ અભિમાન વગેરેના પથરો પોતાના હાથમાં લઈ લીધા. એ પથરો એટલા તીક્ષ્ણ હતા કે ખુદ ભગવાનના હાથમાંથી પણ લોહીની ધાર થઈ.

પેલા માણસને હવે ઘણી બધી હળવાશ લાગી રહી હતી.

ભગવાનનો આભાર માનીને એણે એમને પ્રશ્નામ કર્યા. પછી પોતાનું જ પોટલું ખબે નાંખીને ધરતી પર પાછો આવવા માટે નીકળી પડ્યો. થોડેક દૂર ગયા પછી અચાનક એને કંઈક યાદ આવ્યું. પાછાં ફરીને એણે ભગવાનને પૂછ્યું કે, 'પ્રભુ! મારું પોટલું તો હંમેશાં મારા ખમા પર જ હોય છે. તો આ બધાંનાં પોટલાં અહીંયાં કેમ પડ્યાં છે?'

હવે ભગવાન એકદમ ખડખડાટ હસી પડ્યા. પછી બોલ્યા, 'મારા વહાલા દીકરા! એ જ તો વાત છે જે તું છેક અત્યારે સમજી રહ્યો છે. આ દરેકના ખબે અસહ્ય અને તારા કરતાં પણ ક્યાંય ગણો વધારે ભાર છે, છતાં એ લોકો સરસ રીતે જીવી રહ્યા છે, કારણ કે એમણે એમનું પોટલું મને સોંપી દીધું છે! જ્યારે તું તારું પોટલું તારા ખબે લઈને જ ફર્યાં કરે છે!'

હવે પેલા માણસના મગજમાં ચમકારો થયો. એની આંખોમાંથી આંસુની ધાર વહી નીકળી. ધીમા પગલે એ પાછો ફર્યો, ખબેથી પોટલું ઉતારીને એણે ભગવાનનાં ચરણોમાં મૂકી દીધું. પગે લાગ્યો. અને કોઈ દિવસ નહોતી અનુભવી એવી દિવ્ય હળવાશ અનુભવતો ધરતી પર પાછો આવવા નીકળી પડ્યો! એ જ કાણો ઘેન ઉતરી જવાથી એની આંખ પણ ખૂલી ગઈ!